

KÜLTÜREL MİRAS KAPSAMINDA SAFRANBOLU'DA GELENEKSEL DOĞUM ADETLERİ

Traditional Birth Customs in Safranbolu within the Scope of Cultural Heritage

Prof. Dr. Taşkın DENİZ

Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi

taskindeniz@karabuk.edu.tr

Orcid ID: 0000-0003-1293-5404

Elif KOCAKAYA

elifkoacakayaaa@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-1508-4502

Öz

Toplumsal düzeni sağlayan somut olmayan kültürel miraslarımızdan örf ve adetler unutulmakta, unutulmaya yüz tutmakta veya birtakım değişimlere uğramaktadır. Bireylerin yaşamla tanıştığı, soyların devamının yürütüleceğine inanılan ve her kültürde mutlulukla karşılanan doğum hadisesi geleneksel ritüellerin uygulandığı özel durumlardan biridir. Doğum öncesi ve doğum sonrası her toplumda farklılık gösteren çeşitli ritüeller bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, somut ve somut olmayan kültürel mirasın korunması ve aktarılması kapsamında UNESCO Dünya Miras Kenti Safranbolu'da öncesinde ve sonrasında gerçekleştirilen ritüelleri ile doğum hadisesinin özelliklerinin ortaya konularak kayıt altına alınmasıdır. Çalışmanın konusu ve amacı doğrultusunda doğum hadisesi kültürü temelinde kavramsal bir çerçeve sunulduktan sonra Safranbolu'da doğum hadisesine ilişkin inanç ve pratikler ele alınmıştır. Safranbolu'da doğum hadisesi kültürünü yaşatmaya çalışanların tespit edilerek kendileri ile görüşülmesi, aktardıkları bilgilerin yazılı ve sesli olarak kayıt altına alınması, kültürel miras unsurlarımızın unutulmaması, yeni nesillere aktarılması ve böylece sürdürülebilir kılınmaları açısından mutlak önem taşımaktadır. Sonuç olarak somut olmayan kültürel miras unsurlarımız içerisinde yer alan doğum adetleri, teknolojinin yaşamımıza girişi ile bir takım kültürel aşınma ve değişimlere uğrayarak geçmiş ile bağı koparmadan günümüz dünyasında hala sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Safranbolu, Kültürel Miras, Gelenek, Doğum, Ritüel

Abstract

The customs and traditions, which are among our intangible cultural heritages that ensure the social order, are being forgotten, or undergoing some changes. Birth is one of the special cases in which traditional rituals are practiced, where individuals meet life, are believed to continue their lineages, and are welcomed with happiness in every culture. There are various prenatal and postnatal rituals that differ in every society.

The aim of this study is to record the rituals performed before and after the UNESCO World Heritage City of Safranbolu and the characteristics of the birth event within the scope of protection and transfer of tangible and intangible cultural heritage. After presenting a conceptual framework based on birth culture in line with the subject and purpose of the study, beliefs and practices related to birth events in Safranbolu are discussed. It is of absolute importance that those who try to keep the birth culture alive in Safranbolu are identified and interviewed, the information they convey is recorded in written and audio form, our cultural heritage elements are not forgotten, they are transferred to new generations and thus they are made sustainable. As a result, birth customs, which are among our intangible cultural heritage elements, are still tried to be maintained in today's world without breaking the bond with the past by undergoing some cultural erosion and changes with the introduction of technology into our lives.

Key words: Safranbolu, Cultural Heritage, Tradition, Birth, Ritual

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan etkileşimde bulunarak toplu yaşam sürdürmekte ve bunun neticesi olarak kültürel miras unsurlarından adetler, gelenekler, görenekler, örfler ve değişik ritüeller ortaya çıkmaktadır. Meydana gelen bu folklorik unsurlar ve ritüeller kişisel bağları kuvvetlendirmekte ve toplumsal bilinci artırmaktadır. Yaşadığımız dönemde bilişim teknolojisindeki hızlı gelişmelere bağlı olarak toplumsal pek çok alanda değişim yaşanmaktadır. Söz konusu değişim ve dönüşüm kültürel yapıda da önemli etkiler oluşturmaktadır (Kocakaya ve Dönmez, 2022:121) Bireysel ve toplumsal etkileşimlerin azalmasına, kültürel bağların zayıflamasına ve milli değerlerin eskiye nazaran önem yitirmesine neden olmaktadır.

Kültürel miras, geçmişten günümüze iletilen evrensel nitelikte olan sanatsal veya sembolik olarak tesadüfî veya bilinçli oluşumla ortaya çıkan insan yapımı ya da doğal eserlerin tümüdür. Kültürel miras sadece belirli objelerin ortaya çıkardığı yapılar veya anıtları değil örf, adet veya geçmişten günümüze iletilen sosyal pratikleri, sözlü gelenekleri, törenleri, ritüelleri ve doğanın kullanımına ilişkin pratikleri de kapsamaktadır (Diker, 2019:677). Bu unsurlar toplumların manevi kültürel değerlerini oluşturmaktadır (Dönmez ve Kocakaya, 2022:387). Dijital hayatın baskın olduğu küreselleşen dünyada, manevi kültürel değerlerimiz unutulup gitmekte ve yeni yetişen gençler arasında bir anlam ifade etmemektedir. İskelet sistemi nasıl ki insanları ayakta tutuyorsa, folklorik değerler de bir milletin ayakta durmasını sağlayan iskelet sistemini oluşturarak toplumsal yaşam dengesini korumaktadır (Dikici, 2001:253). Öyle ki zaman ve mekâna göre değişim gösterse de milli folklorik değerler devletlerin

kuruluşunda üstün nitelikler olarak kabul edilmiştir. Bu durumun Yusuf Has Hacıp, hükümdarlara verdiği öğütte şu sözleri sarf etmişlerdir. “Beyler örf ve kanuna nasıl riayet ederlerse, halk da aynı şekilde örf ve kanuna itaat eder.” Bu cümlede hükümdarlara anlatılmak istenen şudur: Örf ve kanunlar senin üstündedir, sen onlara uy ki düzen bozulmasın, yok olmasın ve devletin temel yapısı sarsılmasın (Koçak, 2013:57). Bu sözden de anlaşıldığı üzere gelenek ve görenekleri toplumlar açısından büyük önem arz etmektedir. Gelenek görenekleri de kapsayan kültürel miras toplum ve uluslara ait örf ve adetlerin devamlılığını sağlayan önemli bir olgudur (Dönmez ve Kocakaya, 2022:105).

Her toplumun, toplumsal düzenleyici olarak ön planda tuttuğu kendisine özgü folklorik değerleri vardır ve her birey mensubu olduğu ya da yetiştiği toplumun kültürel değerlerini öğrenerek, benimseyerek, uygulayarak ve aktararak söz konusu folklorik değerlerin döngüsünü sağlamaya katkı sağlamaktadır. Hayata başladığımız doğum hadisesinden okul sıralarına, askerlik hayatından evliliğe ve nihayetinde ölüme kadar yaşamın önemli dönem noktalarına ilişkin folklorik değerler bulunmaktadır. Söz konusu dönem noktalarından biri de öncesinde ve sonrasında uygulanan ritüelleri ile somut olmayan kültürel miras değerlerinden doğum hadisesidir.

Hayata ilişkin en önemli geçiş dönemlerinden biri olan doğum, bireylerin kendi özelliklerini ve genlerini bir kuşak sonrasına aktarabilmesini sağlayan ve gebelik sürecini kapsayan özel bir durumdur. Doğum olayı neslin devamını sağlamakla birlikte kadının sosyal statüsünü ve duyulan saygınlığını artırıcı bir süreçtir. Bu sebeplerle aile bireyleri arasındaki sevgi bağlarını kuvvetlendiren, ailenin sürekliliğinin saplanmasına katkı sağlayan ve ailede neslin devamını sürdüren doğum olayının toplumdaki yeri oldukça özeldir. Doğum sayısındaki artış bir taraftan ailenin kalabalıklaşması ve güç kazanması anlamına gelirken diğer taraftan önemli bir milli güç unsuruna da dönüşmektedir. Dede Korkut'un Oğuzlara söylediği “Kalabalık, korkutur” ifadesi bu durumu özetlemektedir. Her doğan yeni bireyin bereketi ile gelmesi inancı da doğum olayını daha da özel kılmaktadır. “Kız bereket, erkek devlettir” sözü böylesine bir inancın söze dökülmüş şeklidir.

Kültürel Farklılıklar ve Doğum Adetleri

İnsan hayatının “geçiş dönemi” olarak adlandırılan üç önemli aşaması vardır: doğum, evlilik ve ölüm. Toplumlar, bu geçiş dönemlerine önem vermekte ve her toplum inanç sistemleri çerçevesince çeşitli pratikler uygulamaktadırlar. Bu pratikler, geçiş dönemindeki kişiyi kutlamak, korumak, bu dönemleri duyurmak gibi çeşitli fonksiyonlara yönelik olarak uygulanmaktadır. Geçiş dönemi ritüelleri, kültürün muhafazasında ve geleneklerin devamlılığında da önemli bir fonksiyona sahiptir. Çünkü bu uygulamalar toplum tarafından kabul görme bakımından da önem arz taşımaktadır (Türker ve Koçoğlu Gündoğdu, 2016:141-154; Sarıtunç, 2022:105).

Doğum, hemen her zaman mutlu bir olay olarak kabul edilmiştir. Doğum toplumda anne ve babaya duyulan saygıyı artırır. Çağlar boyu doğuma ve onun kendi bünyesi içindeki evrelerine bir takım geçiş töreleri ve törenleri eşlik ederler. İnançlar ve gelenekler insanları gebelik öncesinden başlayarak birtakım âdetlere uymaya ve bu âdetlerin gerektirdiği işlemleri yerine getirmeye zorlamaktadır. Doğum döneminin

yüzlerce âdet, inanç dinsel ve büyüsel özlü işlemle örülü olduğu görülmektedir (Örnek, 1995:132).

Doğum her toplumda anne, bebek ve akrabalarıyla ilgili davranışları içeren bir toplumsal örgütlenmeyi içerir. Bu davranışların bazıları ritüel bazıları anne ve bebeğin sağlığı ile ilgilidir ve çoğunlukla iç içe geçerler (Emiroğlu vd., 2009:236). Doğum adetleri insanlık tarihiyle yaşıttır ve dünyanın birçok farklı ülkesi ve kabilesinde farklı yaklaşımlarla kutlanır. Her toplumda ve her birey açısından böylesine önem atfedilen doğum olayı, gebelik sürecini kapsayan biyolojik ve psikolojik değişimleri ifade eder.

Hamilelik süreci ve doğum olayı, insanlık tarihinin en karmaşık ve ilginç bir aşaması olduğu gibi bireysel hayat deneyiminin de en eşsiz ve mucizevi süreçlerinden biridir. Dünyanın her yerinde dünyaya yeni bir canlı getirme sürecini kapsayan doğum olayı hem ailenin diğer üyeleri hem de toplum nezdinde özel bir ilgi ve özeni içermektedir. Söz konusu süreç toplumdan topluma farklılık gösteren sosyal ve kültürel özellikleri gözler önüne sermesi açısından önem arz etmektedir. Geleneksel toplumlarda, bazı durumlarda doğum ve sonrasında anne ve bebeği korumaya yönelik pratiklerin çok daha geniş çerçevede düşünüldüğü, özellikle kötü, kem göz ve nazardan korunmaya yönelik pratiklerin, yeni doğanın babası ve yakın akrabalarını da gözeterek uygulandığı görülmüştür. Hamilelik dönemiyle başlayan kaçınma, korunma ve sakınma pratikleri kültürümüzde özellikle doğumdan sonraki kırk günü içine almakta ve çeşitli uygulamalar özellikle bu dönemde karşımıza çıkmaktadır. Lohusalık dönemi olarak adlandırılan bu süreçte anne ve bebeğin korunmasına yönelik bir dizi pratik geliştirilmiştir (2018:871).

Farklı toplumlarda çoğu asırlardır devam eden belli başlı doğum sonrası ritüelleri tanımak hem o kültürler hakkında bilgiler sunması hem de ilgi çekmesi sebebi ile değer taşımaktadır. Örneğin; doğum sonrasında canlı ve önemli bir organ olarak kabul edilen ve saygı duyulan plasentayı gömmek, Bali ve Endonezya’da çok eski bir adettir. Bu gelenek kapsamında doğumdan sonra plasenta temizlenir, özel yapım beyaz bir kumaşa sarılır ve kilden bir kaba ya da bir Hindistan cevizi kabuğuna konulur. Daha sonra plasenta kabı bebek erkekse evin sağına, bebek kız ise evin soluna gömülür. Brezilya’da anneyi ve bebeği görmeye gelen misafirlere, bereketin simgesi olarak hediyeler veriliyor. Almanya’da “Mutterpass” adı verilen bir defter, hamileliğin başında anneye veriliyor ve hamilelik boyunca yapılan tüm doktor ve ebe ziyaretleri bu deftere not düşülerek annenin ve bebeğin sağlık durumu kayıt altına alınmış olur. İlgi çekici doğum sonrası adet ve ritüellerden biri de İsrail’de uygulanmaktadır. “Brit Mila (sünnet anlaşması)” ismi verilen süreç genellikle doğumdan sonraki ilk haftayı kapsamaktadır. Birbirinden özel ve geleneksel yemeklerin hazırlandığı, kutlamaların yapıldığı bu süreçte bebeğe isim veriliyor ve verilen isim yine belli ritüeller eşliğinde duyurulmaktadır. Bir haftanın sonunda bebek erkekse sünnet edilme töreni gerçekleştirilir. Pakistan ve Malezya’da doğum sonrasında ilk bir aylık sürece yayılan törenlere “Aqiqah” adı verilmektedir. Doğumu takip eden birinci, ikinci ve üçüncü haftanın sonunda belli başlı gelenekler hayata geçirilir. Yedinci günün sonunda bebeğin saçları tamamen tıraş edilip, on dördüncü günde bebeğe isim konulmaktadır ve yirmi birinci günde bebek için kurban kesilir. Latin Amerika’da doğumdan sonraki bir

buçuk aylık döneme “La Cuarentena (karantina)” adı verilir. Genel olarak lohusa kadını korumaya ve ona sağlığını tam manasıyla geri kazandırmaya yönelik uğraşları içeren bu süreç, aile üyelerinin desteği ile tamamlanmaktadır. Doğum yapan kadın altı hafta süreyle yalnızca kendisiyle ve bebeğiyle ilgilenmekle yükümlüdür. Nijerya’da ‘Omugwo’ geleneği çok önemsenmektedir. Bu geleneğe göre, bebeğin ilk banyosunu büyükanne ya da teyzeler yaptırır. Japonya’da yeni doğum yapmış anne ve bebeği 21 gün boyunca, annenin aile büyüklerinin evinde konaklamaktadır. Bu sürede anneye hiçbir ev işi yaptırılmıyor ve bebeğiyle bağ kurması için ona bolca zaman tanınıyor. Bu 21 günlük geleneksel süreye “Ansei” adı veriliyor. Yeni anneyi ve bebeği tebrik ziyaretine gelenlere kırmızı pirinç ve fasulyeyle hazırlanan “Oseikihan” isimli özel bir yemek ikram ediliyor. Verilen örneklerdeki ritüellerin yanında, Kıbrıs, Kaşkay ve Gagavuz Türkleri arasında anne adayının ebeye karının ovdurulması veya belinin çektilmesi, şifalı olduğuna inanılan bitkilerin buharına tutulması veya suyunun içirilmesi (Mear, 1992:19-20), Kırgız Türklerinde ise anne adayının buhara tutulma yerine küle oturtulduğuna şahit olunmaktadır (Jumabaev, 2006:22).

Üretkenliğin önemli bir simgesi olan doğum, tüm toplumlarda olduğu gibi Türk soylu halklarda da zor ve meşakkatli bir süreç olan çocuk sahibi olmanın son ve en önemli basamağıdır. Doğumun sıkıntısız olabilmesi ve bebeğin sağlıklı bir şekilde dünyaya gelebilmesi için bazı ritüel ve pratiklerin uygulanması bakımından oldukça önemlidir (Yeşil, 2013:158).

İnsan hayatının başlıca geçiş dönemlerinden biri olan doğum ile ilgili Safranbolu’da birçok inanç, âdet, töre, tören, dini ve büyüsel özlü pratik kümelenmiştir. Bütün bunlarda amaç kişinin bu geçiş dönemindeki durumunu belirlemek, kutsamak, kişiyi var olduğuna inanılan tehlike ve zararlı etkilerden korumaktır. Geçiş dönemi inanmalarının eski Türk kültürüyle bağları vardır. Türk kültürü, İslami kültür dairesine girildikten sonra bir bölümü aynen yaşatılmış bir bölümü İslami kültürde yeniden yapılanmıştır (Artun, 1998: 105).

Doğum şüphesiz aileyi bütünüyle etkiler. Anneye benlik ve bütünlük, babaya güven, akrabaya - soya sopa güç kazandıran ve yaşamın başlangıcı olan doğum olayı gerek söz konusu çiftin gerekse de yakınlarının gözünde büyük önem taşır (Örnek, 1995:132). Aynı zamanda Anadolu’da hamilelik ve doğum kadına benlik ve bütünlük kazandırmakta ve kadınlık ve analık statüsünü pekiştirmektedir. Böylece çocuk sahibi olarak kadın, aile ve toplum içinde yerini sağlamlaştırdığı gibi eşinin de aile, akraba ve arkadaşları arasında itibar ve statüsünü arttırmaktadır (Başal, 2006:49). Doğum olayı sonrasında birey yaşama gözlerini açar ve başta ailesi olmak üzere tüm çevresine mutluluk getirir. Bu olay ile toplumsal olarak kabul görmüş ritüeller uygulanır. Bu ritüeller doğum öncesinde ve gebelik sürecinde de kendisini belli eder. Akik kurbanı, kırk mevlidi, dış buğdayı gibi çeşitli merasimler bu ritüellerin bir kısmını oluşturmaktadır.

Yöntem

Safranbolu’da gebelik, doğum, lohusalık ve bebek bakımı sürecindeki geleneksel uygulamaları ve inançları kapsayan akademik bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma “kadınların gebelik, lohusalık ve bebek bakımına ilişkin fonksiyonel olmayan inançları ve bilgileri nelerdir ve bu inançları ile ilgili sosyo-demografik özellikler ile ilişkili midir?” problemine yönelik olarak planlanmıştır.

Araştırmada ilişkilerin anlamını ve türünü keşfetmek için gözlemlerin sayısal olmayan bir biçimde incelenmesi ve yorumlanmasını ifade eden nitel araştırma yöntemi ve verilerin toplanmasında yapılandırılmamış mülakat (*görüşme*) tekniği kullanılmıştır. Bu doğrultuda teşekkür kısmında belirtilen kaynak kişiler ile görüşülmüş, sundukları bilgiler önce ses kaydı ile kayıt altına alınmış ve ardından yazıya aktarılmıştır. Fotoğraflar ile desteklenen çalışma sayesinde geçmişten bugüne Safranbolu’da yaşatılmaya çalışılan doğum hadisesi kültürü tüm özellikleriyle ortaya konulmuştur.

Safranbolu

Karabük iline bağlı bir ilçe olan Safranbolu, 41° 14' - 43° 31' kuzey enlemleri ile 32° 41' - 36° 25' doğu boylamları arasında konumlanmaktadır (Harita 1). Tarihi geçmişi M. Ö. 3000'lere kadar uzanan ve tarihi belgelerde “Paflagonya” olarak anılan bölgede bulunan Safranbolu ve çevresi Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Helen, Roma, Bizans, Danişmend, Çobanoğulları, Anadolu Selçuklu, Candaroğulları ve Osmanlı gibi birçok kavim, devlet ve medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Safranbolu’nun bilinen geçmişi yaklaşık M. Ö. 3000 yıllarına kadar tarihlendirilmiştir (Kalyoncu, 2010:23-24; Tunçözgür, 2012:12).

Harita 1. Safranbolu Lokasyon Haritası

İlçenin toplam yüzölçümü 1013 km² olup, şehrin en alçak noktasının rakımı 300 m iken en yüksek noktası 1750 m ile Sarı Çiçek Tepesi'dir. Yıllık ortalama sıcaklık 12.5 °C iken, yıllık ortalama yağış miktarı ise 700 mm civarındadır. 1995 yılında il olan Karabük'teki en bilindik ilçedir. Ulaşım ağlarının gelişmesine bağlı olarak Karabük il merkezi ile bütünleşmiş durumdadır. Bartın, Zonguldak, Bolu, Çankırı ve Kastamonu illeri ile bağlantısı vardır. Karadeniz'e uzaklığı yaklaşık 90 km'dir. Araç Çayı'na karışan Tokatlı (Gümüş), Bulak ve Akçasu dereleri tarafından derince yarılmış ve parçalanmış kanyon vadilere sahip ortalama 500-600 m yükseltiyeye sahip bir plato özelliğindedir. Safranbolu, Karasal iklim ve Karadeniz ikliminin karşılaşma sahasında bulunması sebebi ile iklim çeşitliliğine bağlı olarak flora ve fauna açısından zengindir (Deniz ve Çelik, 2020:127 ; Deniz ve Diker, 2017:66).

Kültür turizmi bakımından zengin bir yelpazeye sahip olan Safranbolu destinasyonu özellikle eski yerleşimin yoğun olduğu "Çarşı" mevkiindeki geleneksel kent dokusu, ahşap iki katlı evleri ile Türk kent mimarisinin en iyi örneklerinden biridir. Söz konusu mevkide Eski Hükümet Binası beraberindeki Saat Kulesi, Eski Cephane Binası, Eski Hapishane Binası bu bölgede görülmeye değer tarihi yapılardır. İki anıt mezarın içerisinde bulunduğu Hıdırlık Tepesi, açık hava namazgâhı olarak kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Gelenek ve göreneklerine bağlı tutum sergileyen, koruma duygusu yüksek Safranbolulular için doğum hadisesi önemli olaylardan biridir ve hem doğum öncesi hem de doğum sonrasında çeşitli ritüeller ile kutlanmaktadır. Söz konusu ritüeller hakkında bilgi almak amacı ile Safranbolulu Fatma ÜNAL (Yörükköyü, 1961), Emine YEŞİLTAŞ (Bostanbükü Köyü, 1955), Hatice ERDOĞAN (Yörükköy, 1954), Şükran KILIÇ (Kuzyaka Köyü, 1954), Armağan KARADAĞ (Kuzyaka Köyü, 1953) ve Havva Narnar (Bulak Köyü, 1958) ile doğum ritüelleri hakkında söyleşi yapılarak kayıt altına alınmıştır.

- Safranbolu'da bildiğiniz veya şahit olduğunuz doğum adetleri hakkında bizleri bilgilendirebilir misiniz? Söz konusu doğum adetleri günümüzde sürdürülmekte midir?

"Kadın hamile olduğu öğrendikten sonra kimseye söylemez, saklardı. Ayıp sayıldığından üzerine bol kıyafetler giyerdi. Hamile kadın, aynı özrünü kendi çocuğunda da olacağına inandığından dolayı hamilelik sürecinde hiç kimsenin fiziki ve ruhsal durumuyla alay etmezdi. Çoğunlukla, oneli bir sağlık sorunu olmadıkça, doktora gidilmeden gebelik süreci sona ererdi, sancuları başladığında ebe eve gelir ve doğum yaptırılırdı."

Safranbolu'da Doğum Öncesinde hazırlıklar başlardı. "Yüklü/Gebe" olarak ifade edilen anne adayları çocuğunun cinsiyetini bilemediğinden dolayı kız ya da erkek bebeğe özel hazırlıklar değil de genel hazırlıklar gerçekleştirirdi. Hazırlıkların en önemlisi, anne adayının ve diğer aile bireyleri ile akrabaların *kundak takımı düzmesi* ve *beşiğin hazırlanması*ydı. Bebeğe giydirilecek zıbın, yelek, patik, eldiven ve şapka gibi

kıyafetler örülürdü. Anne adayının düşük yapmaması amacı ile ağır kaldırmasına ve yorucu işler yapmasına izin verilmezdi.

Yüklü kadın, 1 ayı geçince *aş erme*¹’ye başlar, bu durum bebek anne karnında hareket edinceye kadar (yaklaşık 4 ay) sürerdi. Gebe kadın aş erdiğini utandığı ve söyleyemediği için belli etmezdi ve bu sebeple evde varsa aş erdiği yiyeceği yerdi. Eğer aile bireylerine aş erdiğini söylerse aş erdiği yiyecek ve içecek mutlaka temin edilmeye çalışılırdı. Eğer bulunamaz ve anne gebe kadın yiyemez ise doğacak bebeğin bir yerinin eksik olacağına inanılırdı. Aş eren kadınlarda mide bulantısı, baş dönmesi, halsizlik, yorgunluk gibi haller görülürdü.

Yokluktan dolayı doktora gidilemezdi, bebek doğuncaya kadar da cinsiyeti bilinmezdi. Ancak büyüklerimizden duyduğumuz adetlerle *bebeğin cinsiyetini tahmin etmeye* çalışırdık. Örneğin;

* Tavuk kesilir ve boyun kısmı tavana atılırdı. Eğer tavuğun boynu tavana yapışıp kalırsa erkek, yere düşerse kız olacağına inanılırdı.

* Altın yüzüğe ip bağlanır ve bu yüzük hamile kadının bileğine yerleştirilir. Yüzükteki ipin ucu havaya kaldırılır ve bu esnada eğer altın yüzük ileri geri hareket ederse erkek, olduğu yerde dönerse, durup tekrar hareket etmeye başlarsa ikiz çocuk olacağı ifade edilirdi.

* Başka bir adette ise gebe kadın odadan çıkarılır ve odada bir yere makas/iğne/bilezik bir yere de bıçak/silah saklanırdı. Odaya geri çağırıldığında gebe kadından saklanan malzemelerin üstüne oturması istenirdi. Makasın/iğnenin/bileziğin üstüne oturursa kız, bıçağın/silahın üstüne oturursa erkek olacağına inanılırdı.

* Geleneksel yöntemler ile bebeğin cinsiyeti üzerine tahminlerde bulunmak bu kadar ile sınırlı değildi. Eğer gene kadının karnı sivri ve yukarı doğru ise erkek, yayvan ve kalçası büyük ise kız çocuğun olacağı ifade edilirdi.

* Gebenin başına tuz atılır, tuzdan dolayı başı kaşınırsa kız, burnu kaşınırsa erkek çocuğu olacağına inanılırdı.

* Gebe kadının sağ yanı sol yanından ağırırsa erkek, sol yanı sağ yanından ağırırsa kız çocuğu olacağına inanılırdı.

* Aynı zamanda gebe kadının tatlıyı fazla tüketmesi durumunda erkek, ekşiyi yemesi halinde ise kız çocuğa sahip olacağı düşüncesi de kabul görmekteydi.

* “Kız çocuğu dünyaya geldiği zaman kiremitler ve saçaklar ağlar” derdi büyüklerimiz.

* Gebe kadının rüyasında ay görürse erkek, güneş görürse kız çocuğa sahip olacağı ifade edilirdi.

* Gebe kadına aniden “elinde bir şey var” denir. Eğer elinin içerisine bakarsa kız, dışına bakarsa erkek çocuğu olacağına inanılırdı.

---

¹*Aşerme*, gebeliğin belirli döneminde gebe kadında görülen bir haldir. Yüklü kadının bazı yiyecekleri canının çekmesi, kendisini onları tatmaktan alamaması olarak ifade edilir. Bu dönemde gebe kadının canı ne çekerse o yiyecek temin edilir ve kendisine verilir. Öyle ki hamile kadının gördüğü ya da kokusunu aldığı her yemeği sorgusuz sualsiz yeme hakkı vardır ve bu durum özel halinden dolayı yadırganmaz (Sarıtuğ, 2022: 108).

* Gebe kadının hamile kaldığı yaş tek ise kız, çift ise erkek çocuğu olacağı söylenirdi.

Hamilelik dönemimin bir diğer aşaması ise bebeğin sağlıklı ve güzel olması amacı ile önlemlerin alındığı ve *gebe kadının kaçınması* olarak ifade edilen uygulamalardır. Kaçınması gereken durumlar ve uygulamalar sıkça gebe kadına hatırlatılırdı. Bebeğin anneye benzemesi için anne sık sık aynaya baktırılırdı. Eğer kocasını çok severse, bebeğin babasına benzeyeceğine inanılırdı. Güzel bir bebek olması için her fırsatta Yusuf Suresi okunurdu. Bu konudaki diğer inanışlar; eğer hamile kadın yılan veya benzer bir hayvan (fare, kaplumbağa) görürse çocuğun derisinin yılana benzeyeceği inancından dolayı hemen banyo yaptırılır, aş ererken kediyi tekmelerse çocuğu tüylü olur, ölü görürse bebeği ölü doğar, ciğer yerse, gül koklarsa ya da elini yıkamadan vücudunun herhangi bir yerine dokunursa bebeğin vücudunda aynı yerde iz olur, yumurta ve ayva yerse bebek gamzeli olur, ayva yerse bebeğin cildi güzel olur, nar yerse dişleri nar tanesi gibi olur, elma yerse elma yanaklı olur, yemlik yerse saçları gür ve uzun olur, siyah zeytin yerse gözleri siyah olur, yeşillik yerse gözleri renkli olur, un eleyen birine bakarsa bebeği beyaz tenli olur, çocuk gebenin karnında ilk hareket ettiği zaman kadın ilk olarak kime veya neye bakarsa çocuk ona benzer, gebe sık sık gökyüzüne bakarsa çocuğu mavi gözlü olur, balık yerse elde avuçta durmaz ve derisi pul pul olur, tavşan eti yerse dudağı yirik (*yarık, kesik*) olur, elline kına yakılırsa bebeğin bir yerinde kına rengi leke olur, alnı çukur olmasın diye tülbent bağlanırdı. Son olarak anne gebelik sürecinde bir şeyi izinsiz alır ve ellerini yıkamadan vücudunun herhangi bir yerine değdirirse, izinsiz aldığı nesnenin lekesinin çocuğun vücudunda yer alacağına inanılırdı.

Doğum zamanı yaklaştıkça hazırlıklar üst düzeye çıkar ve anne adayına özen artardı. Doğumun evde olma ihtimali yüksek olduğundan ebeye haber verilirdi. Bu arada bazı aileler anne adayını yatırlara ve türbelere götürerek doğum sürecinin ve sonrasının hayırlara vesile olması, sağlık sorunu yaşanmaması için dua ederlerdi.

Safranbolu'da Doğum Esnasında doğumun zor geçmemesi, bir sağlık sorununun yaşanmaması ve kötü güçlerin doğum anına tesir ederek anne ve bebeğe zarar vermemesi gibi amaçlar ile korumaya yönelik dualar ve sureler (Ayet-el Kürsi, Fatıha, Felak, Nas) okunur. Anne adayının saç örgüsü, sandık ve dolap gibi kapalı eşyalar ile kilitli kapılar açılır, kocasının kemeri ya da ayakkabı bağı çözülür, arkasından musluk açılır ve tüm kümes hayvanları kümeden dışarı çıkarılırdı. Doğum sancılarının başlamasının ardından anne adayına elma dişletilir ve o elma çocuk sahibi olmak isteyen bir kadına yedirilirdi. Kolay doğum için gebe kadına şerbet, tereyağı, pekmez içirilir, yağlı ekmek yedirilirdi. Ayrıca bazı köylerde bebeğin eşi toprakta düşmüş inancı ile gebenin altına ısıtılmış kil toprak (*höllük*) konurmuş. Doğum esnasında hamile kadının saçı ile yüzü silinir, böylece cildinde hamile iken oluşan doğum lekeleri gider ve cildi berraklaşır. Bu sebeple gebelik sürecinde hamile kadın saçını kestirmez, uzatırdı. Doğum esnasında odada korkmaması için bekar ya da üzülmesin diye çocuğu ölmüş kadın bulundurulmaz, deneyimli kadınlar tercih edilirdi. Doğum esnasında bebeğin rahat gelmesi ve annenin zorlanmaması amacı ile gebe kadın oturtularak ya da yatırılarak doğum gerçekleştirilirdi. Doğum sonrasında halk arasında "eş, eşi, döl eşi, son" ve tıpta "etene, plasenta, mesime" olarak ifade edilen organ makas ya da jilet ile

kesilir ve ardından gömülür ya da çöpe atılırdı. Plasentayı ifade eden göbek bağı eğer kalında bebeğin kalın sesli, ince ise ince sesli olacağı ifade edilirdi. Doğum sonrasında annenin kanamasının olmaması amacı ile çavdarmahmuzu kullanılırdı. Doğumu yaptıran kadına (*ebeye*) para ya da hediye verilirdi.

Safranbolu’da Doğum Sonrasında, doğumu sabırsızlıkla bekleyenlere müjdeli haber verilirdi. Doğum sonrasında anne ve bebek hazırlanan divana/karyolaya alınır. Bebek, annesinin kokusunu alsın diye annesinin yanına yatırılır ve ardından bebeğin ilk sütünü içmesi sağlanırdı. Annenin sütünün bol için annenin göğüslerine mercimek veya çörekotu lapası sürülür, turp yedirilirdi. Ağrısı olmasın diye anneye pancar ya da kılış otu kaynatılıp içirilirdi.

Doğum sonrası yaşanan ve anne (*kırklı*) ile bebeğin her türlü tehlikeye açık ve savunmasız olduğu 40 günlük sürece *loğusa dönemi*, bu dönemde anne ve bebeğin hastalanmasına, zayıflayarak güç kaybetmesine ise *kırk basması* adı verilir. Bu dönemde anne ve bebek, 40 gün boyunca mezarlarının açık olduğuna ve her an korkutulacaklarına hatta hasta olup ölebileceklerine inanıldığından dışarı çıkmaz ve yalnız bırakılmazdı. Aynı zamanda loğusa kadın değirmene ve fırına gitmez, eşikten atlamaz, düğüne gitmez, eve yabancı kabul edilmezdi. Loğusa kadın toprağın bereketinin kaçacağı inancı ile çıplak ayakla toprağa bastırılmaz ve kıtlık olacağı düşüncesi ile ambara (*kilere*) yaklaştırılmazdı. Uğursuz olacağına inanıldığından annenin ve bebeğin kıyafetleri akşam saatinden sonra dışarıya asılmazdı. Anne ve bebek dinlenmek üzere odasına alınır. Bebek boyunun uzun, kaslarının sıkı ve bacaklarının düzgün olması için kundağa sarılır, tahta beşiğe belenir ve ağzı dualı olsun diye zenzem suyu içirilirdi. Beşiğe yatırılan bebeğin ellerine yüzüne zarar vermemesi için eldivenleri giydirilirdi. Bebeğin altına bağlanacak naylon veya bez olmadığından mikropları öldürmesi ve pislikleri yok etmesi amacı ile beşiğe ısıtılmış toprak konulur, bebek tuvaletini yaptıktan sonra toprak değiştirildi. Kırk bastığına inanılan bebek Safranbolu’da Eski Hamam’a götürülür ve orada mühürlü kurna ile yıkanır.

Loğusa döneminde kırk basması, *albastı* (*alkarısı, alanası, alkızı, cadı karısı, goncalas ve cangolos*) gibi durumlardan korumak amacı ile anneye ve bebeğe gösterilen özen artardı. Al basması öylesine korkunçtur ki anne ya da bebeğe musallat olursa her ikisinin ölümüne dahi sebep olabilir. Al basmasından korunması için anneye kırmızı renkli taç ya da kurdele takılırdı. Üzerine kocasının ceketi ya da yeleği örtülür, odasının ışığı hiç söndürülmezdi. Bazen de bebeği al basmasın diye yastığının altına bıçak, ustura veya makas, baş ucuna Kur’an-ı Kerim, ayna veya nazarlık, tüfek ya da kama, yatağın altına süpürge, beşiğin üzerine beyaz ya da sarı tülbent konurdu. Bir orak ucuna soğan veya sarımsak takılıp kapının arkasına asılırdı. Hatta ocaklı bir ailenin evinden okunmuş bir eşya anne ve bebeğin bulunduğu odaya getirilirdi.

Bu dönemde eve ziyarete gelen konuklara *loğusa şerbeti* ve tatlı ikram edilirdi. Konuklar havlu, çorap, çocuk çamaşırı, meyve suyu gibi üzerine nazar değmemesi amacı ile takılmış mavi boncuklu “görümlük” olarak ifade edilen hediyeler getirilirdi.

Nazar (göz) *değmemesi* için beşiğe nazar boncuğu ya da çörek otu asılırdı². Nazar degen bebek sıkıntılı olur, uyuyamaz, yemek yiyemez, zayıflardı. Nazar degen bebeğe kurşun dökülür, okutulur, türbeye ya da ocağa götürülürdü. Anne ve bebek dinlendikten sonra bebeğe ilk anne sütü verilir. İlk anne sütü bebek sabırlı olsun diye doğumdan üç ezan vakti geçmeden bebeğe verilmezdi. İlk emzirme esnasında çocuğun ağzına memeden evvel üzerine çocuğun gül gibi taze ve kokulu olması için Kur’an sayfalarının tozu üflenmiş gül suyu damlatılırdı. Yine ağzında pamukçuk olmasın diye hurma veya tavuğun içtiği sudan sürülürdü.

Bebeğin teninin kokmaması (*boynu, koltuk atları, kasıkları*) ve cildinin güzel olması için ilk banyosu tuzlu suyla yaptırılır ve bedeni tuzla ovulurdu. Bu olaya *tuzlama* adı verilirdi. Annenin sütü bol gelsin diye loğusa şerbeti, komposto içirilir ve helva yedirilirdi. Doğumun 7. gününde *ilk banyosu* yaptırılırdı ve buna “Yedi Günleme” adı verilirdi. Banyo suyunun hazırlanacağı kovaya 40 kaşık veya fincan su konulurdu. Su fincandan konulursa yanaklarının toplu olacağına, kaşıkla konulursa uzun boylu olacağına inanılırdı.

Genellikle 15. gün babanın babası (dede), ailenin en yaşlısı ya da imam tarafından bebeğin sağ kulağına ezan okunur ve sol kulağına 3 kez ismi söylenirdi. Dini bir töreni ifade eden *Ad koyma* ritüeli “Adını ben koydum, yaşını Allah (cc) versin” denilerek bitirilir. Arsından bir mevlit okunurdu.

Bir süre sonra bebeğin *göbek bağı* düşerdi ve göbek bağı ileride olması temenni edilen meslek ile ilgili yerin (okul, cami, iş yeri) çatısına (damına, tavanına) atılırdı. Bazen de eve bağlı olsun, dışarı meyletmesin, evcimen olsun diye evin çatısına atılırdı. Bazı köylerde göbek kesilirken, evdeki büyüklerden birinin ya da hatırı sayılan birinin adı konur ki bu ada *göbek adı* verilirdi. Ayrıca göbek bağı kesilirken kullanılan bıçak, makas ya da taş gibi malzeme bebeğin su gibi bereketli bir ömrü olması temennisi ile bol akan su ile yıkanırdu.

Bebeğin *sarılığa yakalanmaması* amacı ile altına ve üstüne sarı beyaz ya da sarı renkli tülbent örtülürdü.

Kırkı çıktığında, ki genellikle 39. günün akşamıdır, çeşmeden arkaya bakmadan getirilen kırk maşrapa su içine bir tespih ve bir altın yüzük atılır. Bazen ağaç yontusu ya da bozuk para atıldığı da olurdu. Tespih, bebeğin imanlı olması için, altın ise geleceğinin parlak olması inancıyla suyun içine konur. Kırk ya da daha fazla delikli süzgeçten akıtılan su ile bebek ve anne yıkanır. Anne ve bebek yıkandıktan sonra ayrılan bu sular “Kırk Allah, kırk bir Allah” diyerek başına dökülür, 3 İhlas ve 1 Fatiha okunur. Böylece anne ve bebeğin *kırkı çıkmış* olurdu. O gün ev dışı ziyaret zengin bir eve yapılırsa çocuğun zengin olacağına inanılırdı. Gidilen evde bebeğin alınına “saçı sakalı ağarana kadar evine dönsün” anlamında un sürülürdü. Aynı günün akşamı kırk mevlidi okutulurdu. Hem anne hem de bebek açısından çok önemli olan bu ritüellerin tümüne *kırk uçurma* (*kırklama, kırkı çıkma, kırkını çıkarma*) adı verilir. Aynı tarihte doğan çocuklar, kırkları karışır ve ölümleri de aynı anda olur veya her şeyden korkma ve ürperme yaşamamaları inancı ile karşı karşıya getirilmezdi. Çok tehlikeli bir durum

² Anneye ve bebeğe nazar değmemesi amacı ile kurşun dökülmesi de karşılaşılan uygulamalardan biridir (Akbulut, 2002:15).

kabul edilen *kırk karışması* eğer zorunlu bir şekilde olacaksa, her iki anne tülbentlerine veya elbiselerinin bir yerine onları kötülüklerden koruyacağına inanılan bir iğne/yüzük/düğme/para takılır ve karşılaştıklarında bu maddeleri birbirleri ile değiştirirdi, konuşma pratiğinden uzak durulurdu. Bu dönemde anne ve bebeği kötülüklerden korumak amacı ile alınan diğer bir önlem ise adetli bir kadının her ne olursa olsun anne ve bebeği görmesine izin verilmemesidir. Çünkü adetli bir kadın ziyaret eder ve anne ile bebeği görürse, kırk gün boyunca anne ve bebeğin yanından ayrılmayan melekler gider ve geri gelmezler. Bebeğin hayırlı bir evlat olması duası ile *akik kurbani* kesilirdi.

Bebeği tırnakları, eli uzun (hırsızlığa yatkın) olmasın diye 40 gün boyunca kesilmezdi. *İlk tırnak kesim vakti* geldiğinde tırnak kesiminin ardından bebeğin elleri para kesesine koyulurdu. Keseden aldığı para ileride kendisine verilmek üzere saklanırdı.

İlk dişi çıktığında sevinçle aile bireylerine haber verilirdi. İlk dişi gören kişi, dişlerinin sağlam olması duası ile bebeğe altın, bakır gibi malzemedan kolayca kırılmayacak bir hediye alırdı. Bebeğin ilk dişi çıktıktan sonra düzenlenen *diş aşısı* (*diş göllesi, diş hediği, diş buğdayı, diş bulguru*) töreninde buğday, nohut, fasulye haşlanıp içine fındık, ceviz, kuru üzüm gibi çerezlerin de konularak yapılan gölle ikram edilirdi. Gölle, tuz veya şekerle sunulur. Tören esnasında tepsiye konan makas, ayna, para vb. gibi araç gereçlerden birisinin çocuk tarafından alınması, gelecekteki mesleğinin tahminine dönük olarak yorumlanırdı.

Eğer bebek düzgün ve seri şekilde yürüyemiyorsa ayak bileklerine ip bağlanır ve okuduktan sonra ip kesilirdi. Ya da hamarat bir erkek Cuma günü camiden veya pazardan gelirken bahçeye bıçakla halka çizer sonra bıçağı halkanın bir kenarına batırır ve çocuktan düşmeden bıçağı yerden alması istenirdi. Çocuk bıçağı düşürmeden saplı olduğu yerden alırsa ayakları çözüldü. Ya da o kişi yere bir çember çizer ve çocuk çemberin üzerine basar, kişi çemberi çocuğun ayaklarının ortasından geçecek şekilde merkezden ikiye keser ve böylece ayaklarında bağ çözülmüş olunurdu. Bu ritüele *köstek kesimi* adı verilir. Ayrıca çocuk herkese ve her şeye küsmesin ya da inatçı olmasın diye ensesinden öpülmezdi.

Bir de konuşma vakti gelen çocuk konuşamaz ise anne konuşamayan çocuğu için dil toplamaya niyet eder ve 7 kapıdan yumurta toplardı. Toplanan yumurtalar çocuğa gün aşırı yedirilir ve böylelikle çocuğun konuşacağı inancına varılırdı. Bu inanca halk arasında *dil toplama ritüeli* denilirdi. Son olarak boyunun kısa kalmaması için bebeğin üzerinden geçilmezdi. Karnının ağrımaması için boş beşik sallanmazdı. Teni koyu olmasın diye küçük çocuklara kahve içirilmezdi.

Kız ya da erkek fark etmez, 1 yaşına ulaştığında gür olması amacı ile çocuğun *ilk saç kesimi* gerçekleştirildi.

Erkek çocuğun idrarını lazımlığa yapmasını sağlayan sidik çubuğu (*sübek*) kullanılırdı.

Sonuç ve Öneriler

Toplumların sahip oldukları örf ve adetler yaşadıkları zaman dilimi ve geçmiş yaşamları arasında köprü kurmalarını sağlayan somut olmayan kültürel miras değerlerdir. Toplumun yapısal taşlarını oluşturan bu gelenekler doğumla başlayıp, ölümle son bulmaktadır. Bu yaşamsal döngü içinde hayatın karmaşıklığını düzenleyen ve toplumun uyum içinde yaşamasının önünü açan manevi değerler ve ilgili ritüeller bulunmaktadır.

Günümüzde manevi değerler ve ilgili ritüeller kısmen unutulsa da birtakım değişikliklerle ve yenileri eklenerek sürdürülmektedir. Doğum öncesi renkli balonlarla yapılan cinsiyet öğrenme partisi, doğuma yakın bir zamanda Baby Shower Partisi düzenlenmesi, bebeğin dünyaya geldiği hastanede hastane odasının çeşitli konseptlerle süslenmesi, doğum fotoğrafçısı tutma gibi değişik aktivitelerin gerçekleştirilmesi güncel ritüellere örnektir. Kırk gün evden çıkmayan anne ve bebek bugün dışarıya çıkarak köklü bir geleneğin kısmen değişimine etken olmuştur.

Yapılan araştırmada, Safranbolu'da doğum ile ilgili uygulamaların Anadolu'nun hatta Türk dünyasının geriye kalanı ile coğrafi uzaklığa hatta dini ve sosyo-ekonomik farklılıklara karşın benzerlik gösterdiği ifade edilebilir. Diğer bir ifade ile bugün uygulanan pek çok ritüelin eski Türk inançlarının günümüze ulaşmış şekilleri olduğu ve bunun da Safranbolu halkı tarafından kabullenildiği belirtilebilir. Bu durum, doğum ile ilgili ritüellerin kültürel düzeyde toplumsal hafızaya işlendiğini ve kuşaktan kuşağa aktarıldığını ortaya koymaktadır.

Saha çalışmasında kaynak kişilerin söyledikleri ve yapılan gözlemler neticesinde tespit edilen bulgular göz önüne alındığında, Safranbolu'da doğum ile ilgili inançlarda ve ritüellerde değişim yaşandığını ortaya koymaktadır. Geçiş dönemlerinde uygulanan bu pratikler, elbette zaman içerisinde türlü değişiklikler yaşayarak içinde bulunduğu dönemin şartlarına uyum sağlamakta, değişikliğe uğrasalar da özlerini koruyarak aldıkları yeni formlarla uygulanmaya devam etmektedirler. Bu açıdan söz konusu pratikler hem kültürün korunması ve aktarılması hem de toplumsal bağların güçlenmesinde önemli rol oynamaya devam etmektedir. Aynı zamanda bu uygulamalar bir taraftan Safranboluların düşünce yapısını diğer taraftan dünyaya bakış açısını ortaya koymaktadır. Doğum adetlerine ilişkin manevi değerlerin ve ritüellerin varlığı ve zaman içerisindeki değişimin arkasında yatan unsurlar, Safranbolu'nun kendisine has sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik değişkenleridir. Çünkü, her bir davranış ve de toplumsal olay bir takım sosyal, psikolojik, ekonomik ve de siyasal değişkenlerden beslenir. Doğaya bağlılığın ön planda olduğunda bir tarım kasabasından turizm kentine dönüşümün hızlı yaşanması, gündelik bireysel ve toplumsal yaşama ilişkin uygulamalarda da değişimi kaçınılmaz kılmıştır.

Sonuç olarak somut olmayan kültürel miras unsurlarımız içerisinde yer alan doğum adetleri, teknolojinin yaşamımıza girişi ile bir takım kültürel aşınma ve değişimlere uğrayarak geçmiş ile bağı koparmadan günümüz dünyasında hala sürdürülmeye çalışılmaktadır.

Çalışmada adı geçen tüm kaynak kişilere teşekkür ediyor, minnet duyuyoruz.

Kaynakça

- AKBULUT, S., (2002), Karabük İli Safranbolu İlçesindeki Doğum Adet ve İnanmaları", Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1999, *Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları*, Ekip Grafik, Ankara, s: 1-16.
- BALAT, E. Y. ve KUŞDEMİR, F. O., (2019), Doğum Adetleri ve Ziyaret Fenomeni: Tokat Erbaa Örneği, *The Journal Of Turkic Language and Literature Surveys*, 4(2): 64-78.
- BALKAYA, A., (2016), Kars'ta Doğum Adetleri. *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken (ZfWT)*, 8(2): 183-197.
- BAŞAL, H. A., (2006), Türkiye'de Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Çocuk Gelişimi ve Eğitimine İlişkin Gelenek, Görenek ve İnançlar, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1): 45-70.
- DENİZ, T. ve ÇELİK, Ö., (2020), Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcıları: Safranbolu El Sanatları Ustaları Üzerine Bir İnceleme, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 43: 123-138.
- DENİZ, T. ve DİKER, O., (2017), Coğrafya ve Tarih Perspektifinden Somut Kültürel Miras ve Türkiye, *PegemA Yayınları*, Ankara.
- DİKER, O., (2019), Somut Olmayan Kültürel Miras ile İlişkisi Bağlamında Etnik Turizm. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırması Dergisi*, 8(1): 671-684.
- DİKİCİ, A., (2001), Geleneklerin Toplumdaki Yeri ve Önemi, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2): 251-258.
- DÖNMEZ, Y. ve KOCAKAYA, E., (2022), Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkileri: Amasra Örneği. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5 (1): 103-121.
- DÖNMEZ, Y. ve KOCAKAYA, E., (2022), Kültür Turizmi Kapsamında Geleneksel El Sanatlarının Turizme Olan Etkileri: Safranbolu Örneği. Editörler (Doç. Dr. Neslihan İyit Dr. Öğr. Üyesi Yasin Akyıldız Dr. Öğr. Üyesi Betül Hastaoğlu Özbek). *Sosyal ve Beşerî Bilimlerde Güncel Araştırmalar I*.
- EMİROĞLU, K. ve AYDIN, S., (2009), *Antropoloji Sözlüğü*, Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları.
- ERMAN, A., (1998), Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri Doğum-Evlenme-Ölüm, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9-10: 85-107, İstanbul.
- JUMBAEV, M., (2006), Kırgız Gelenek ve İnanışlarında Dini Ritüeller, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara.
- KALYONCU, H., (2010), Tarih İçinde Safranbolu, *Safranbolu Belediyesi Kültür Hizmeti*, İstanbul.
- KOCAKAYA, E. ve DÖNMEZ, Y. (2022). Z Kuşağının Kültürel Miras Algısı: Safranbolu Örneği. *Anasay*, 21: 119-140.
- KOÇAK, K., (2013), Türk Kültür Tarihinin Bin Yıllık Başyapıtı: Kutadgu Bilig'den Bugüne Ulaşan Gelenekler, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(13): 56-66.

MEAR, H., (1996), Kıbrıs Türk Toplumunda Doğum, Evlenme ve Ölümle İlgili Âdet ve İnanışlar, K.K.T.C. Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ÖRNEK, S. V., (1995), Türk Halk Bilimi, T. C. Kültür Bakanlığı, Ankara.

SARI, İ., (2017), Türk Gelenekleri, *Nokta E-Kitap Yayınevi*, Antalya, s: 198.

SARITUNÇ, B., (2022), Bir Anadolu Kentinin Folklorik Hikayesi: Safranbolu, *Gazi Kitabevi*, Ankara.

TUNÇÖZGÜR, Ü., (2012), Dünden Bugüne Safranbolu, *Safranbolu Belediyesi Kültür Yayınları*, Safranbolu.

TÜRKER, F. ve KOÇOĞLUGÜNDOĞDU, V., (2016), Tıva Türklerinde Geçiş Dönemi Ritüelleri: Doğum, Düğün, Ölüm, *Türk Bilig Dergisi*, 32:141-154.

VARGÜN, B., (2018), Doğum ve Doğum Sonrasında Anne ve Bebeğin Korunmasına İlişkin Geleneksel Uygulamalar, *International Journal of Human Sciences*, 15(2): 870-880.

YEŞİL, Y., (2013), Türk Dünyası'nda Doğum Sırasında Gerçekleştirilen Ritüeller, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 2(6): 155-162.

EKLER

Fotoğraf 1: Tahta Beşik

Fotoğraf 2: Diş Hediyesi Olarak Gelen Bakır Tepsi (66 Yıllık)

Fotoğraf 3: Sarılık Basımaması için Kullanılan Tülbent

Fotoğraf 4: Günümüz Bebek Mevlit Hazırlığı

Fotoğraf 5: Bebek için yapılan hazırlıklara örnek

